

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 25 § i lagen om alterneringsledighet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Lagen om alterneringsledighet, som varit i kraft för viss tid, upphör att gälla den 31 december 2009. För att systemet med alterneringsledighet ska få fortsätta föreslås att lagen om alterneringsledighet görs permanent.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses att bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2010.

MOTIVERING

1 Nuläge och föreslagna ändringar

Alterneringsledighet är ett arrangemang genom vilket en anställd, i överensstämmelse med ett alterneringsavtal som han eller hon ingått med sin arbetsgivare, för viss tid befrias från de uppgifter som hör till anställningen och arbetsgivaren för motsvarande tid förbinder sig att anställa en person som är arbetslös arbetssökande vid en arbets- och näringsbyrå. Den som är alterneringsledig får alterneringsersättning för den tid han eller hon är borta från arbetet.

Systemet med alterneringsledighet har varit i kraft sedan ingången av år 1996. Lagen om försök med alterneringsledighet (1663/1995) trädde i kraft den 1 januari 1996 och den var i kraft fram till utgången av 2002. I stället för den ovan nämnda lagen stiftades en lag om alterneringsledighet (1305/2002) så att den först var i kraft från den 1 januari 2003 till utgången av 2007. Lagens giltighetstid förlängdes genom lag 1127/2007 ända till utgången av 2009. Lagen tillämpas än så länge på alterneringsledigheter för vilka alterneringsavtal ingåtts medan lagen är i kraft och som tas ut före den 31 december 2010. Bestämmelserna i lagarna har utvecklats också innehållsmässigt samtidigt som lagens giltighetstid har förlängts.

I regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering fastlås att en

permanent lag om alterneringsledighet stiftas efter att man kommit överens om finansieringen av systemet. Riksdagen godkände redan i år 2007 (RP 77/2007 rd, RSv 77/2007 rd, uttalande 1) i vilket riksdagen förutsätter att regeringen under 2008 lägger fram en proposition om permanentning av alterneringsledigheten.

Kommittén för en reform av den sociala tryggheten (SATA-kommittén), som har tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet, framställde i sin promemoria till centrala riktlinjer för helhetsreformen av den sociala tryggheten (social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:10) i avsnittet om den sociala tryggheten om aktiverande alternativ och förlängning av arbetskarriären ett förslag om permanentning av lagen om alterneringsledighet i början av 2010 som sådan och finansiering av den med de nuvarande finansieringsandelarna. Dessutom föreslog kommittén en revidering av bestämmelsen om intjänandet av arbetspension under alterneringsledighet så att pension tjänas in på det belopp som utgör av 55 procent av den förtjänst som alterneringsersättningen grundar sig på. Enligt 74 § i den gällande lagen om pension för arbetstagare (395/2006) är procentsatsen 75. Motsvarande bestämmelser ingår även i andra lagar om arbetspension. Arbetsmarknadsorganisationerna lade fram sina motsvarande förslag i januari 2009.

Från 1996 fram till utgången av 2008 hade 146 600 personer inlett alterneringsledighet. Under 2008 inledde 16 400 personer alterneringsledighet och det genomsnittliga antalet alterneringslediga var ca 7 100. Antalet personer som utnyttjade möjligheten till alterneringsledighet steg med 720 jämfört med det föregående året. Av dem som utnyttjar alterneringsledigheten är 69 procent kvinnor. År 2008 utnyttjades möjligheten till alterneringsledighet flitigast inom den kommunala sektorn (42 % av alla alterneringslediga). På andra plats kom den privata sektorn (40 % av alla alterneringslediga). Den kommunala sektorns andel har minskat och den privata sektorns andel ökat jämfört med tidigare år. Nästan hälften av de alterneringslediga var 50—59 år gamla och 20 procent var mellan 45 och 49 år. De sektorer som alterneringslediga oftast representerade var social- och hälsovårdstjänsterna, den offentliga förvaltningen, industrin, transporterna, telekommunikationen och utbildningen.

Nästan 40 procent av vikarierna var i åldern 20—29 år. Vikarierna hade varit arbetslösa i genomsnitt fem veckor innan de hade blivit sysselsatta. Av vikarierna hade 44 procent varit arbetslösa en kortare period än en vecka. En del av vikarierna har varit arbetslösa en kort period och har före arbetslösheten redan varit anställda hos samma arbetsgivare i någon annan tidsbestämd uppgift t.ex. som vikarie för någon som är på familje- eller studieledighet. Av vikarierna för alterneringslediga har endast mindre än en procent varit långtidsarbetslösa.

Alterneringsersättningen är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning utan barnförhöjning som personen i fråga skulle vara berättigad till som arbetslös. Om den alterneringslediga har en i lagen om alterneringsledighet avsedd 25 års arbetshistoria är ersättningen 80 procent.

Bestämmelser om finansieringen av systemet finns i 22 § i lagen om alterneringsledighet. De kostnader som alterneringsersättningen medför för arbetslöshetskassor och Folkpensionsanstalten finansieras i enlighet med bestämmelserna i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998) och bestämmelserna om arbetslöshetsdagpenning i 14 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för ar-

betslösa (1290/2002). I enlighet med detta finansieras de alterneringsersättningar som Folkpensionsanstalten betalar ut av statens medel och intäkter av löntagarens arbetslöshetsförsäkringspremie. År 2008 fördelade sig andelarna så att statens andel var 41 procent, arbetslöshetsförsäkringsfondens andel var 53,5 procent och arbetslöshetskassornas andel 5,5 procent.

År 2008 betalades nästan 103 miljoner euro ut i alterneringsersättning. Av detta belopp utgjorde ersättningarna till dem som hör till en arbetslöshetskassa och får inkomstrelaterad dagpenning 102,5 miljoner euro och de ersättningar som Folkpensionsanstalten betalade ut 0,3 miljoner euro. Den genomsnittliga alterneringsersättning som grundar sig på den inkomstrelaterade arbetslöshetsdagpenningen var 965 euro i månaden och 44,9 euro per dag.

För finansieringen av de inkomstrelaterade arbetslöshetsdagpenningarna betalas till arbetslöshetskassorna som statsandel en proportionell andel motsvarande grunddagpenningen enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Den resterande delen finansieras genom arbetsgivarnas och löntagarnas arbetslöshetsförsäkringspremier samt genom arbetslöshetskassornas medlemsavgifter. År 2008 var statens andel ca 42 miljoner euro (41 %), arbetsgivarnas andel 46,6 miljoner euro (45,5 %) och löntagarnas andel, inklusive arbetslöshetskassornas andel, 13,9 miljoner euro (13,5 %). Statens andel av arbetslöshetsdagpenningarna och alterneringsersättningarna inom ramen för inkomstskyddet uppgick totalt till ca 463 miljoner euro år 2008.

Nettokostnaderna för systemet med alterneringsledighet är dock lägre än bruttokostnaderna eftersom det belopp av arbetslöshetsdagpenning som skulle betalas till den som anställs som vikarie för den alterneringslediga sparas samtidigt. Av dessa skäl är det svårt att på ett tillförlitligt sätt uppskatta nettokostnaderna.

Tiden för alterneringsledighet beaktas i pensionen. Av den inkomst som alterneringsersättningen grundar sig på ger 75 procent pension fram till utgången av 2009. Från och med ingången av 2010 ger 55 procent av denna pension. Förslagen till lagändringar till

denna del ingår i den regeringsproposition med förslag till lagar om ändring av lagen om pension för arbetstagare och vissa lagar som har samband med den (RP 68/2009 rd, lagförslag 1 och 3) som avlåtits till riksdagen i maj 2009. Avsikten är att motsvarande ändringar görs också i de lagar som gäller den offentliga sektorn. För att täcka det ansvar och de kostnader som systemet med alterneringsledighet medför för pensionssystemet betalar arbetslöshetsförsäkringsfonden till Pensionsskyddscentralen och statens pensionsfond en avgift som motsvarar det belopp som fås om ett belopp motsvarande den genomsnittliga arbetspensionspremien skulle betalas av de inkomster som förmånerna grundar sig på. I den försäkringspremie som arbetslöshetsförsäkringsfonden betalar ingår en andel på ca 34 miljoner euro för alterneringsersättningar. Pensionsskyddscentralen gottgör pensionsanstalterna för de medel den fått i form av avgift i förhållande till de i respektive pensionsanstalt försäkrade arbetsinkomsterna, minskade med sin kostnadsandel. När procentandelen sjunker till 55 procent kommer avgiften att minska med nästan 10 miljoner euro.

2 Propositionens konsekvenser

Propositionens syfte är att permanenta systemet med alterneringsledighet. Antalet alterneringslediga har på årsnivå stabiliserats kring 14 000—16 000 personer. Av denna anledning bedöms alterneringsersättningarna kunna stanna på ovan nämnd nivå. Det blir inte heller någon ändring i fördelningen av kostnaderna mellan staten, arbetsgivarna och löntagarna. Pensionsutgifterna minskar dock från 34 miljoner euro till ca 24 miljoner euro eftersom den inkomst som ger pension ska för tiden för alterneringsledighet sjunka från 75 procent till 55 procent av den inkomst på vilken alterneringsersättningen enligt lagen om alterneringsledighet grundar sig.

Alterneringsledighetens konsekvenser för de alterneringslediga, arbetsgivarna, vikarierna och för arbets- och näringsbyråerna har analyserats i motiveringarna till tidigare riksdagspropositioner (särskilt RP 136/1995 rd och RP 226/2002 rd). Frågan om huruvida al-

terneringsledigheten bidrar till att man orkar längre i arbetslivet utreddes i en undersökning som finansierades av arbets- och näringsministeriet (Teuvo Junka—Ossi Korkeamäki—Miikka Rokkanen—Roope Uusitalo, *Alterneringsledighetens effekter på sysselsättningen*, Arbets- och näringsministeriets publikationer, Arbete och företagsamhet 35/2009). Undersökningen blev begränsad till alterneringssystemets effekter på sysselsättningen. Enligt undersökningen har arbetskarriärerna för dem som har varit alterneringslediga inte blivit längre än för motsvarande jämförelsegrupp. Enligt undersökningen har systemet förbättrat alterneringsvikariernas ställning på arbetsmarknaden och främjat de arbetslösas sysselsättning även efter vikariatet.

3 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid arbets- och näringsministeriet. I samband med beredningen har ministeriet hört social- och hälsovårdsministeriet samt samtliga centralorganisationer som representerar arbetstagare och löntagare samt Företagarna i Finland rf. Alla parter som hörts har tillstyrkt förslaget. Företagarna i Finland ansåg dessutom att man i anslutning till permanentningen av systemet med alterneringsledighet även ska utreda möjligheten att utsträcka systemet med alterneringsledighet till företagaren. Inga utlåtanden om propositionen har begärts separat.

4 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av år 2010 för att kontinuiteten i systemet med alterneringsledighet ska kunna tryggas.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***Lag****om ändring av 25 § i lagen om alterneringsledighet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 2002 om alterneringsledighet (1305/2002) 25 §, sådan
den lyder i lag 1127/2007, som följer:

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
Åtgärder som verkställigheten av lagen för-
utsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Helsingfors den 11 september 2009

Republikens President**TARJA HALONEN***Arbetsminister Anni Sinnemäki*

*Bilaga
Parallelltext*

Lag

om ändring av 25 § i lagen om alterneringsledighet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 30 december 2002 om alterneringsledighet (1305/2002) 25 §, sådan
den lyder i lag 1127/2007, som följer:

Gällande lydelse

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003
och gäller till den 31 december 2009.

Denna lag tillämpas på alterneringsledig-
heter för vilka alterneringsavtal ingås medan
lagen är i kraft och som tas ut före den 31 de-
cember 2010.

Åtgärder som verkställigheten av lagen för-
utsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Föreslagen lydelse

25 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Denna lag träder i kraft den 1 januari
2010.

Åtgärder som verkställigheten av lagen
förutsätter får vidtas innan lagen träder i
kraft.
